

08.08.2022 r., Warszawa

Sz. P. Waldemar Buda
Minister Rozwoju i Technologii

Stanowisko w sprawie Funduszu Transformacji Śląska

W odniesieniu do opublikowanego dnia 27.07.2022 w Rządowym Centrum Legislacji *Projektu ustawy o Funduszu Transformacji Śląska (wraz z uzasadnieniem oraz Oceną Skutków Regulacji)* jako strona społeczna chcielibyśmy zwrócić uwagę Pana Ministra na sześć niepokojących, z naszego punktu widzenia, kwestii.

Wyrażamy nadzieję, że uwagi te zostaną przyjęte w ramach ogłoszonych konsultacji społecznych.

1. Sposób określenia zadań Funduszu Transformacji Śląska nie odzwierciedla idei sprawiedliwej transformacji.

W Artykule 2.2 projektu Ustawy czytamy, że *“Przez transformację województwa śląskiego rozumie się działania zmierzające do zmiany struktury gospodarki województwa śląskiego, w tym zagospodarowanie sektorów nieposiadających potencjału wzrostowego oraz działania zmierzające do podnoszenia konkurencyjności gospodarki tego województwa, z wykorzystaniem istniejącego potencjału i zasobów.”* Zwracamy uwagę, że prowadzone od ponad dwóch lat prace przygotowujące region i mieszkańców do wygaszenia górnictwa węgla kamiennego odbywają się pod hasłem *“sprawiedliwej transformacji regionów węglowych”*. Jest to pojęcie dużo bardziej pojemne niż zacytowana powyżej definicja. Sprawiedliwa transformacja zwraca uwagę na podniesienie jakości życia wszystkich mieszkańców, dostosowanie działań ekonomicznych do obecnych trendów gospodarczych oraz na szeroką partycypację społeczną w planowaniu i realizowaniu transformacji. Takie rozumienie znalazło odzwierciedlenie w dokumentach pod kątem programowania Funduszy Unijnych (Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji, RPO).

W przywołanym punkcie Ustawy, transformacja zawężona została do kwestii gospodarczych, ze szczególną uwagą poświęconą sektorom schyłkowym (górnictwo węgla kamiennego wraz z dostawcami, energetyka oparta na spalaniu węgla kamiennego). Po ponad dwóch latach wytężonej pracy Urzędu Marszałkowskiego nad Terytorialnym Planem Sprawiedliwej Transformacji i dziesiątkach spotkań na temat przyszłości regionu z mieszkańcami, przedstawicielami branży górniczej, energetycznej, biznesu, oświaty, nauki czy organizacji społecznych, transformacja woj. śląskiego nie może być kojarzona tylko i wyłącznie ze zmianą struktury gospodarki. 23 czerwca 2022 roku podczas Obywatelskiego Wysłuchania Publicznego na

temat przyszłości woj. śląskiego do 2030 roku, mieszkańcy regionu zdecydowanym głosem powiedzieli, że przez transformację i rozwój rozumieją również poprzez poprawę stanu środowiska, usług publicznych, kultury czy transportu.

Naszym zdaniem cel powinien wychodzić poza wąskie rozumienie związane z miejscami pracy i zmianą struktury gospodarki. Powinien podkreślać dążenie długofalowe, jakim jest zbudowanie gospodarki neutralnej dla klimatu i środowiska, zapewniającej wysoki poziom życia mieszkańcom (patrz definicja zamieszczona na stronie Urzędu Marszałkowskiego poświęconej sprawiedliwej transformacji).

2. Niejasny zakres geograficzny oddziaływania Funduszu.

Projekt ustawy nosi tytuł "Fundusz Transformacji Śląska", jednak w tekście wybrzmiewa wsparcie procesu transformacji województwa śląskiego. Historyczne granice Śląska rozciągają się aż po Zieloną Górę, dlatego naszym zdaniem takie ujęcie wymaga doprecyzowania. Wskazujemy też, że niejasne są założenia co do wsparcia innych regionów środkami Spółki Akcyjnej powoływanej ustawą. Rekomendujemy doprecyzowanie o jakie regiony chodzi oraz jakie jest uzasadnienie wspieranie ich z ww. instrumentu. Zwracamy też uwagę, że w przypadku planowanego wsparcia branży górniczej i okołogórniczej województwa śląskiego (Fundusz Sprawiedliwej Transformacji) zostało ono rozszerzone na obszar Małopolski Zachodniej (podregion oświęcimski), ze względu na fakt, iż część pracowników kopalń i elektrowni śląskich przemieszcza się między granicami województw, mieszkając w jednym, a pracując w drugim. Rekomendujemy uwzględnienie tego funkcjonalnego połączenia w planowaniu działań Funduszu Transformacji Śląska.

3. Nieproporcjonalnie mała rola przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego gmin śląskich w Radzie Nadzorczej.

Zgodnie z przedstawionym projektem Ustawy w skład rady nadzorczej Funduszu wchodzi:

- 1) po jednym przedstawicielu: ministra właściwego do spraw aktywów państwowych, ministra właściwego do spraw budżetu, ministra właściwego do spraw finansów publicznych, ministra właściwego do spraw gospodarki, ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego oraz ministra właściwego do spraw rozwoju wsi;*
- 2) dwóch przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego;*
- 3) trzech członków, po jednym z trzech największych organizacji reprezentujących stronę pracowniczą w wojewódzkiej radzie dialogu społecznego utworzonej w województwie śląskim zgodnie z art. 41 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2232, z 2020 r. poz. 568 i 2157 oraz z 2021 r. poz. 2445), jeżeli została utworzona.*

W zaproponowanym sposobie doboru składu od razu w oczy rzuca się nadreprezentacja władz krajowych. Biorąc pod uwagę rozmiar metropolii śląskiej (167 gmin) i dysproporcje w rozwoju gmin górniczych, które wymagają celowej interwencji (zagadnienie opisane w raporcie Instytutu Badań Strukturalnych) oraz fakt, że istnieją już ciała zrzeszające samorząd lokalny, które

skutecznie reprezentują gminy np. Stowarzyszenie Gmin Górniczych w Polsce, wzywamy do zwiększenia reprezentacji jednostek samorządu terytorialnego w składzie Rady Nadzorczej. Ponadto w Radzie Nadzorczej powinni brać udział przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego, którzy również reprezentują głos społeczności lokalnej.

4. Brak informacji o składzie Zarządu oraz zasadach kwalifikacji projektów do finansowania przez Fundusz.

Do zapisów ustawy należy dodać informację na temat składu Zarządu. Należy również dodać zapis na temat tego, jakie ciało będzie decydować o kryteriach kwalifikacji projektów do finansowania z Funduszu i jakie ciało będzie poddawało ocenie projekty ubiegające się o finansowanie.

5. Brak wskazania terminu przygotowania Strategii, stanowiącej wytyczną dla działań Funduszu.

Do zapisów ustawy należy dodać informację o przewidzianym terminie przygotowania Strategii.

6. Brak partycypacyjnego wymiaru zaproszenia kluczowych interesariuszy do procesu konsultacji społecznych.

Cytując jednego z kluczowych aktorów obecnie toczących się procesów planowania transformacji województwa śląskiego, Marszałka Jakuba Chelstowskiego *"Transformacja regionu będzie sprawiedliwa, jeśli w jej planowaniu wezmą udział wszystkie zainteresowane strony. Tylko w procesie dialogu możemy wypracować spójną wizję na przyszłość."*

Udana transformacja to sprawiedliwa transformacja na poziomie społecznym, gospodarczym i technologicznym. To nie tylko przejście z wysokoemisyjnych gałęzi przemysłu i źródeł energii na zeroemisyjne technologie energetyczne. To również ważna zmiana społeczna w regionie kulturowo i tożsamościowo związanym z wydobyciem węgla. Tym ważniejsze jest, aby transformacja w regionie odbywała się w mądry, przejrzysty i sprawiedliwy sposób, uwzględniając potrzeby środowiska naturalnego, gospodarki, ale przede wszystkim interesy mieszkańców i mieszkańek.

Prezeska Związku Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć

Joanna Furmaga

